

# Obsah

|                                                                                        |           |
|----------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| <b>Seznam použitých zkratek.....</b>                                                   | <b>10</b> |
| <b>Předmluva.....</b>                                                                  | <b>11</b> |
| <b>Úvod.....</b>                                                                       | <b>12</b> |
| <b>OBECNÁ ČÁST</b>                                                                     |           |
| <b>1 Poznámky k anatomii a histologii ústní sliznice (I. Dřízhal, R. Slezák) .....</b> | <b>15</b> |
| <b>2 Mikroflóra dutiny ústní (I. Dřízhal, J. Horáček).....</b>                         | <b>17</b> |
| <b>3 Obranyschopnost ústní sliznice (R. Slezák, I. Dřízhal).....</b>                   | <b>21</b> |
| <b>4 Pomocné vyšetřovací metody (J. Horáček, R. Slezák).....</b>                       | <b>25</b> |
| 4.1 Virologické vyšetření .....                                                        | 25        |
| 4.1.1 Izolace virů a detekce virových antigenů .....                                   | 26        |
| 4.1.2 Nepřímý průkaz virových infekcí .....                                            | 27        |
| 4.2 Bakteriologické vyšetření .....                                                    | 28        |
| 4.2.1 Aerobní kultivace .....                                                          | 28        |
| 4.2.2 Anaerobní kultivace .....                                                        | 29        |
| 4.2.3 Mikroskopické vyšetření.....                                                     | 29        |
| 4.2.4 Sérologické vyšetření .....                                                      | 29        |
| 4.3 Mykologické vyšetření .....                                                        | 30        |
| 4.4 Bioptické vyšetření .....                                                          | 30        |
| 4.5 Hematologické vyšetření.....                                                       | 31        |
| 4.6 Imunologické vyšetření.....                                                        | 31        |
| <b>SPECIÁLNÍ ČÁST</b>                                                                  |           |
| <b>5 Virové infekce (R. Slezák) .....</b>                                              | <b>35</b> |
| 5.1 Choroby ústní sliznice vyvolané herpesviry .....                                   | 35        |
| 5.1.1 Gingivostomatitis herpetica .....                                                | 35        |
| 5.1.2 Stomatitis herpetica (recidivans).....                                           | 37        |
| 5.1.3 Herpes (simplex) labialis.....                                                   | 39        |
| 5.1.4 Eczema herpeticatum Kaposi .....                                                 | 40        |
| 5.1.5 Herpes zoster n. trigemini.....                                                  | 41        |
| 5.1.6 Herpes zoster n. facialis .....                                                  | 43        |
| 5.1.7 Infekční mononukleóza.....                                                       | 45        |
| 5.1.8 Cytomegalovirová choroba.....                                                    | 47        |
| 5.2 Choroby ústní sliznice vyvolané enteroviry .....                                   | 48        |
| 5.2.1 Herpangina Zahorsky .....                                                        | 48        |
| 5.2.2 Hand-, foot- and mouth disease .....                                             | 50        |
| 5.3 Choroby ústní sliznice vyvolané poxviry .....                                      | 51        |
| 5.3.1 Molluscum contagiosum .....                                                      | 51        |
| 5.4 Choroby ústní sliznice vyvolané papovaviry .....                                   | 52        |

|          |                                                                                     |           |
|----------|-------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| 5.4.1    | Condyloma acuminatum . . . . .                                                      | 52        |
| 5.4.2    | Verrucae vulgares et planae juveniles . . . . .                                     | 53        |
| 5.4.3    | Fokální epiteliální hyperplazie . . . . .                                           | 54        |
| <b>6</b> | <b>Bakteriální infekce (R. Slezák, I. Dřížhal) . . . . .</b>                        | <b>57</b> |
| 6.1      | Choroby ústní sliznice vyvolané smíšenou (převážně anaerobní) mikroflórou . . . . . | 57        |
| 6.1.1    | Ulcerózní gingivitida a gingivostomatitida . . . . .                                | 57        |
| 6.1.2    | Tzv. mnohočetné parodontální abscesy . . . . .                                      | 59        |
| 6.1.3    | Tzv. anaerobní vřed ústní sliznice . . . . .                                        | 60        |
| 6.2      | Gonokoková stomatitida . . . . .                                                    | 62        |
| 6.3      | Specifické záněty . . . . .                                                         | 63        |
| 6.3.1    | Syphilis . . . . .                                                                  | 64        |
| 6.3.2    | Tuberkulóza . . . . .                                                               | 68        |
| <b>7</b> | <b>Mykotické infekce (R. Slezák) . . . . .</b>                                      | <b>71</b> |
| 7.1      | Orální kandidóza . . . . .                                                          | 71        |
| 7.2      | Tzv. Candida-associated lesions . . . . .                                           | 76        |
| 7.2.1    | Glossitis rhombica mediana (Brocq-Pautrier) . . . . .                               | 77        |
| 7.2.2    | Lingua (villosa) nigra . . . . .                                                    | 78        |
| 7.3      | Ostatní mykózy ústní sliznice . . . . .                                             | 79        |
| <b>8</b> | <b>Infekční choroby ústní sliznice při HIV-infekci (R. Slezák) . . . . .</b>        | <b>81</b> |
| 8.1      | Virové infekce . . . . .                                                            | 82        |
| 8.1.1    | Projevy primární nákazy retrovirem HIV v dutině ústní . . . . .                     | 82        |
| 8.1.2    | "Hairy" leukoplakie . . . . .                                                       | 83        |
| 8.1.3    | Gingivostomatitis herpetica . . . . .                                               | 86        |
| 8.1.4    | Stomatitis herpetica (recidivans) . . . . .                                         | 86        |
| 8.1.5    | Herpes (simplex) labialis . . . . .                                                 | 86        |
| 8.1.6    | Herpes zoster cephalicus . . . . .                                                  | 86        |
| 8.1.7    | Cytomegalovirové ulcerace ústní sliznice . . . . .                                  | 87        |
| 8.1.8    | Molluscum contagiosum . . . . .                                                     | 87        |
| 8.1.9    | Virové akantomy . . . . .                                                           | 87        |
| 8.2      | Bakteriální infekce . . . . .                                                       | 88        |
| 8.2.1    | HIV-gingivitida . . . . .                                                           | 88        |
| 8.2.2    | HIV-nekrotizující gingivitida a (akutní nekrotizující) stomatitida . . . . .        | 89        |
| 8.2.3    | HIV-parodontitida (nekrotizující ulcerózní parodontitida) . . . . .                 | 90        |
| 8.2.4    | Tzv. bakteriální ulcerace ústní sliznice . . . . .                                  | 91        |
| 8.2.5    | Specifické záněty . . . . .                                                         | 91        |
| 8.2.6    | Bacilární angiomatóza . . . . .                                                     | 92        |
| 8.3      | Mykotické infekce . . . . .                                                         | 92        |
| 8.3.1    | Orální kandidóza . . . . .                                                          | 93        |
| 8.3.2    | Projevy systémových mykóz na ústní sliznici . . . . .                               | 94        |
| <b>9</b> | <b>Bolavé ústní koutky (I. Dřížhal, R. Slezák) . . . . .</b>                        | <b>95</b> |

## MATERIA MEDICA

|                                                 |            |
|-------------------------------------------------|------------|
| <b>10 Úvodní poznámky (R. Slezák) . . . . .</b> | <b>101</b> |
|-------------------------------------------------|------------|

|                                                        |            |
|--------------------------------------------------------|------------|
| <b>11 Lokální anestetika (R. Slezák)</b>               | <b>103</b> |
| 11.1 Esterová anestetika                               | 103        |
| 11.2 Amidová anestetika                                | 104        |
| 11.3 Polidokanol                                       | 104        |
| <b>12 Antiseptika (R. Slezák)</b>                      | <b>105</b> |
| 12.1 Bis-biguanidy                                     | 105        |
| 12.1.1 Chlorhexidin                                    | 105        |
| 12.2 Hexetidin                                         | 106        |
| 12.3 Kvartérní amoniové sloučeniny                     | 107        |
| 12.4 Dekvalinium                                       | 107        |
| 12.5 Jodové sloučeniny (jodofory)                      | 108        |
| 12.5.1 Polyvinylpyrolidon + jod                        | 108        |
| 12.6 Chlorové sloučeniny                               | 108        |
| 12.7 Fenolové deriváty                                 | 108        |
| 12.7.1 Triklosan                                       | 109        |
| 12.7.2 Ostatní fenolové deriváty                       | 109        |
| 12.8 Chinolony (hydroxychinoliny)                      | 109        |
| 12.9 Organická barviva                                 | 110        |
| 12.9.1 Akridinová barviva                              | 110        |
| 12.9.2 Trifenylmetanová barviva                        | 110        |
| 12.10 Azuleny                                          | 110        |
| 12.11 Ostatní antiseptika                              | 111        |
| <b>13 Antibakteriální chemoterapeutika (R. Slezák)</b> | <b>113</b> |
| 13.1 Nitroimidazolová chemoterapeutika                 | 113        |
| 13.1.1 Metronidazol                                    | 114        |
| 13.1.2 Ornidazol a tinidazol                           | 115        |
| 13.2 Chinolonová chemoterapeutika                      | 115        |
| 13.3 Antibiotika                                       | 116        |
| 13.3.1 Penicilinová antibiotika                        | 116        |
| 13.3.2 Cefalosporiny a další laktamová antibiotika     | 117        |
| 13.3.3 Tetracykliny                                    | 118        |
| 13.3.4 Makrolidová antibiotika                         | 118        |
| 13.3.5 Linkosamidová antibiotika                       | 119        |
| 13.3.6 Antibiotika pro lokální aplikaci                | 120        |
| <b>14 Antimykotika (R. Slezák)</b>                     | <b>123</b> |
| 14.1 Azolová antimykotika                              | 123        |
| 14.1.1 Fenmetylové deriváty                            | 124        |
| 14.1.2 Fenetylové deriváty pro lokální aplikaci        | 125        |
| 14.1.3 Mikonazol                                       | 126        |
| 14.1.4 Ketokonazol                                     | 126        |
| 14.1.5 Flukonazol                                      | 128        |
| 14.1.6 Itrakonazol                                     | 129        |
| 14.1.7 Terkonazol                                      | 130        |
| 14.2 Polyenová antibiotika - antimykotika              | 130        |
| 14.2.1 Nystatin                                        | 130        |

|           |                                                 |            |
|-----------|-------------------------------------------------|------------|
| 14.2.2    | Natamycin (pimaricin)                           | 131        |
| 14.3      | Alylaminová antimykotika                        | 131        |
| 14.3.1    | Terbinafin                                      | 132        |
| 14.3.2    | Naftifin                                        | 132        |
| 14.4      | Flucytosin                                      | 132        |
| 14.5      | Ostatní antimykotika                            | 133        |
| 14.5.1    | Amorolfin                                       | 133        |
| 14.5.2    | Cyklopiroxolamin                                | 133        |
| 14.5.3    | Antiseptika s antimykotickými účinky            | 134        |
| 14.5.4    | Natrium tetraboricum                            | 134        |
| <b>15</b> | <b>Virostatika (R. Slezák)</b>                  | <b>135</b> |
| 15.1      | Analoga pyrimidinových nukleosidů               | 136        |
| 15.1.1    | Idoxuridin                                      | 136        |
| 15.1.2    | Izopropyldeoxyuridin                            | 136        |
| 15.1.3    | Trifluridin                                     | 136        |
| 15.1.4    | Bromovinyldeoxyuridin                           | 136        |
| 15.2      | Analoga purinových nukleosidů                   | 137        |
| 15.2.1    | Dihydropropyladenin                             | 137        |
| 15.3      | Tzv. acyklické nukleosidy                       | 138        |
| 15.3.1    | Aciklovir a valaciklovir                        | 138        |
| 15.3.2    | Ganciklovir                                     | 140        |
| 15.3.3    | Famciklovir                                     | 140        |
| 15.4      | Foskarnet                                       | 141        |
| 15.5      | Amantadin                                       | 142        |
| 15.6      | Metizoprinol (inoziplex)                        | 143        |
| 15.7      | Antimitotika                                    | 143        |
| 15.7.1    | Podofylin                                       | 143        |
| 15.7.2    | 5-fluorouracil                                  | 144        |
| 15.8      | Ostatní virostatika                             | 144        |
| 15.8.1    | Zincum sulfuricum                               | 144        |
| 15.8.2    | Další antiseptika s protivirovými účinky        | 145        |
| <b>16</b> | <b>Imunoterapie a imunofarmaka (O. Kopecný)</b> | <b>147</b> |
| 16.1      | Úvodní poznámky                                 | 147        |
| 16.2      | Imunomodulátory bakteriálního původu            | 148        |
| 16.2.1    | Broncho-Vaxom                                   | 148        |
| 16.2.2    | Ribomunyl                                       | 148        |
| 16.2.3    | Biostim                                         | 149        |
| 16.2.4    | Luivac                                          | 149        |
| 16.2.5    | Imudon                                          | 149        |
| 16.3      | Imunomodulátory syntetického původu             | 150        |
| 16.3.1    | Levamisol                                       | 150        |
| 16.4      | Transfer-faktor                                 | 150        |
| 16.5      | Thymové hormony                                 | 151        |
| 16.6      | Cytokiny                                        | 151        |
| 16.7      | Imunosubstituční terapie                        | 151        |

|                                                      |            |
|------------------------------------------------------|------------|
| <b>17 Ostatní léčiva (R. Slezák).....</b>            | <b>153</b> |
| 17.1 Léčiva tlumící bolest.....                      | 153        |
| 17.2 Glukokortikoidy .....                           | 153        |
| 17.3 Mentol a fytofarmaka .....                      | 154        |
| 17.4 Sialogoga a substituce sliny .....              | 155        |
| 17.5 Epitelizancia a tzv. slizniční protektiva ..... | 156        |
| 17.6 Stomatologika .....                             | 157        |
| <b>Literatura .....</b>                              | <b>159</b> |